

Witte Donderdag - Ben Frie SJ

Oorspronkelijk betreft het een lentefeest van primitieve veeherders en boeren, die de komst van de lente vieren door feestelijk een van de eerstgeboren lammeren voor God te bestemmen en daarna samen op te eten. Zo werd het ook gevierd bij de Joden: bij volle maan in de eerste lantenacht werd er een feestelijke maaltijd gehouden van pasgeboren lam, nieuw brood en wijn; het is de nacht waarin de jongste in de kring aan de vader vraagt: 'waarom is deze nacht zo heel anders dan alle andere nachten?' De vader zal dan het hele verhaal vertellen: 'Ooit - we waren nog maar met een handjevol mensen - werden we overvallen door een hongersnood. We vluchtten naar het rijke Egypte, waar door de waterstromen van de Nijl wel voldoende voedsel was. We vonden er gastvrijheid, ook al omdat we bijdroegen aan de economie van het land. We waren welkome gastarbeiders en kwamen moeiteloos het land in. Het ging ons in Egypte zo goed, dat we een groot en talrijk volk werden. Dat werd bedreigend voor de Egyptenaren en zij begonnen ons te onderdrukken. Om ons klein te houden lieten ze ons dwangarbeid verrichten bij de bouw van de pyramiden. We werden als onschuldige lammeren opgeofferd aan de eigenmachtige godenzonen van Egypte. Daar ligt de oorsprong van het verbond dat wij sluiten. Het is een verhaal dat zich lang geleden afspeelde - nee, het speelt zich af, vandaag, in deze wereld van ons, in onze gemeenschappen, gezinnen, ja in mij, in ieder van ons. God komt nu voor ons op en wij volgen de koers die Hij uitzet voor ons welzijn.

Met het verhaal over de uittocht uit Egypte hernemen de joden de schepping van de wereld en het overwinnen van de chaos. De viering wordt elk jaar aangepast aan de actuele situatie, waardoor ze de uittocht uit Egypte tot iets maken dat nu gebeurt en daarmee willen ze zeggen: wij blijven, zolang wij leven, geloven in de schepping, niet in de chaos. Hun pesachmaal is daar de telkens nieuwe vorm van - immers, zo betuigen zij: 'de Heilige die geprezen zij heeft ons uit de macht van de vijand gered', nee, Hij redt ons nu uit die macht. Hij maakt ons vandaag tot vrije mensen. Als we zo naar het laatste avondmaal kijken, schokken ons de woorden van Jezus. Ook Hij paste het pesachritueel aan aan de actuele situatie waarin Hij zich met zijn leerlingen bevond - dat is niet schokkend. Hij gelooft ook in de God die mensen vroeger, en dus ook nu, bevrijdt - maar dat is evenmin schokkend. Nee, schokkend is, dat Hij zichzelf tot het offerdier maakt en zijn eigen bloed de bezegeling laat zijn van Gods verbond met de mensen. Hij identificeert zichzelf ondubbelzinnig met het offerlam. 'Ik word geofferd voor jullie welzijn, voor jullie vrijheid.' 'Het bloed van zijn offer,' met de woorden van de Hebreeënbrief, 'is zijn eigen bloed.' Een dag later kwam de barre realisering van wat Hij had gezegd. Toen Jezus stierf aan het kruis, werden tegelijkertijd de paaslammeren geslacht in de tempel, nauwelijks een halve kilometer verderop.

Dat Hij het verhaal van Pesach op deze manier actualiseerde, moet een grote schok geweest zijn voor de leerlingen, vooral later, toen de volle omvang van de gebeurtenissen tot hen begon door te dringen. 'Dit is mijn bloed van het Verbond', d.w.z. 'bezegel met Mij het verbond dat God met je aangaat'. 'Dit is mijn lichaam', d.w.z. 'ik deel mijn leven - met jou, en jou, en jou ...' Het nuttigen van brood en wijn is niet vrijblijvend. Je moet zelf gaan doen wat Hij gedaan heeft. Met de woorden van het boek Exodus: 'Alles wat de Heer zegt, zullen wij ter harte nemen.'

Brood en wijn zijn de zichtbare tekenen van de werkelijke aanwezigheid van Christus temidden van ons. Als wij rond die tekenen in Christus' naam bijeen zijn, kunnen wij zijn aanwezigheid ervaren als een werkelijkheid. Aan ons dan de heilige plicht om te doen wat Hij gedaan heeft en aan schepping de voorkeur te geven boven chaos - voorzover ons dat vermogen geschonken wordt.